

Debatindlæg

Mere om regeringens udspil

En kommentar af Eva Smith, professor emeritus i straffeprocess, tidligere formand for Det Kriminalpræventive Råd

Som nævnt ovenfor er regeringen kommet med et udspil, der lanceres som et middel til at bekæmpe børnekriminalitet. Det kommer på et tidspunkt, hvor børnekriminaliteten efter alle tilgængelige statistikker er historisk lav, hvilket udspillet også erkender. Man skulle derfor tro, at regeringen ville lykønske forældre og sociale myndigheder med det gode arbejde og opfordre til fortsættelse. Men i stedet indfører man nye tiltag, hvor kodeordet er: *Konsekvens*.

1. Kort om systemet i dag

Lad mig kort skitsere, hvorledes det sociale arbejde med børnekriminalitet foregår i dag. Der kommer typisk en henvendelse til de sociale myndigheder om problemer med et barn – det kan være politiet, der har iagttaget ham sammen med en gruppe ældre drenge og mistænker ham for kriminalitet, det kan være skolen, der indberetter skulkeri. Kommunen går ind og ser på barnets situation. Er der forældre, der kan støtte op? Skal han skifte skole? Skal han måske meldes ind i en fodboldklub? Under alle omstændigheder må man have ham væk fra den ældre gruppe. Om han aktuelt har begået kriminalitet eller ej, beskæftiger kommunen sig ikke med, men man kan se, at han er inde i en dårlig udvikling, som han skal ud af.

2. Regeringens forslag

Ifølge regeringens udspil skal der ikke fokuseres på barnets bekymrende udvikling, men i stedet på den kriminelle handling. Der introduceres et begreb, der kaldes »unge lavalder«, men i virkeligheden synes at være et forsøg på at sænke den kriminelle lavalder. Der tales ikke om straf, men om »konsekvens«, men forskellen er svær at få øje på. Der skal nemlig reageres på den enkelte kriminelle handling med en »konsekvens« – og oven i købet skal der reageres, selv om der kun er mistanke om en kriminel handling. Politiets mistanke er nok til, at der udløses en

konsekvens i forhold til barnet. Men at ledsage mistanken om kriminalitet af en konsekvens forekommer ... inkonsekvent.

2.1. »Unge i fødekæden«

I sit indlæg koncentrerer Helle Lokdam (se ovenfor) sig om den 3. gruppe i regeringens forslag »Unge i fødekæden«.

Hun påpeger, at der er et retssikkerhedsmæssigt problem, når man vil fastsætte sanktioner (kaldet »konsekvenser«) på baggrund af en mistanke, og mener, at børnene ligesom alle andre i dette land har krav på en domstolsbehandling med forsvarer mv. til fastlæggelse af skyldspørgsmålet. En skyldigkendelse i en almindelig straffesag kræver, at anklagemyndigheden udenfor rimelig tvivl har ført bevis for, at den tiltalte er skyldig. Systemet skal sikre, at der ikke begås justitsmord, men fører naturligvis til, at en del skyldige går fri, fordi anklagemyndigheden ikke magter at løfte bevisbyrden. Dette har samfundet accepteret, fordi det er af altafgørende betydning at undgå justitsmord. Men det betyder naturligvis, at forsvareren ikke vil anbefale sin klient at erkende forhold, som anklagemyndigheden ikke kan bevise.

Spørgsmålet er, om denne retssikkerhedsmodel også er den bedste, når vi taler om børn? Er børn, der har gjort noget forkert, herunder begået kriminalitet, ikke bedst tjent med at sætte sig ned med en voksen, det har tillid til, og fortælle alt, hvad der er sket? Den voksne kan forklare, hvorfor det er forkert. Man kan i fællesskab finde ud af, hvad der kan gøres for at rette op på det, og barnet kan komme videre med sit liv uden at være tynget af dårlig samvittighed.

En vanskelig samtale for et barn, der måske skammer sig – og den bliver ikke lettere af, at han vil blive straffet, hvis han fortæller sandheden.

Det er derfor, det er så vigtigt, at vi bibeholder det nuværende system, hvor barnet ikke kan straffes. En retlig behandling kan desværre føre til, at barnet mener, at det er ham og hans forsvarer mod resten af verden – og kan man snyde myndighederne, er det kun godt, for så slipper man for straf.

Et barn, der er i vanskeligheder og måske ikke har forældre, der kan støtte op, har brug for at have tillid til myndighederne, hvis det skal lykkes at bringe det på ret køl.

Barnet vil ikke betro sig til dommeren, ligesom det ikke vil betro sig til det nævn, regeringen vil skabe, som har til formål at finde en passende »konsekvens«.

Barnet, der har brug for omsorg og opdragelse, efterlades uden støtte foran nævnet. Man kan naturligvis give ham en bisidder, men hvad skal dennes funkti-

on være? At søge at få sandheden ud af barnet med det resultat, at det straffes? Eller bakke op om barnets påstande lige meget, hvor utroværdige de er?

Det må konkluderes, at nævnet ikke er et tjenligt kriminalpolitisk instrument i forhold til mistænkte børn.

2.2. »Unge i risikogruppen«

Hvad angår mellemgruppen, kaldet »unge i risikogruppen« lider indsatsen overfor dem af præcis de samme mangler som indsatsen i forhold til »unge i fødekæden«. Også her drejer det sig om børn, der er mistænkte for kriminalitet, og også her skal mistanken føre til en »konsekvens« for barnet, som f.eks. samfundsnyttigt arbejde. Problemet er det samme, som når det drejer sig om unge i fødekæden. Og for denne gruppe er der ikke engang et nævn, der kan vurdere mistanken. Her er kun politiets vurdering. Så hvad gør man, hvis den unge siger: »Det var ikke mig. Jeg vil ikke udføre det arbejde.« Regeringsforslaget foreslår hårdere konsekvenser – men det vil næppe få barnet til at makke ret. Dertil kommer, at det kan være sandt, hvad barnet siger. Måske var det ikke ham. Vi har således præcis det samme retssikkerhedsmæssige problem som ved børn i fødekæden. Desuden er børnearbejde forbudt, hvorfor det samfundsnyttige arbejde først kan anvendes, når barnet er fyldt 13.

Det fremgår, at kommunen i alle sager vedrørende unge i risikogruppen, hvor der er mistanke om kriminalitet, »hurtigt skal vurdere« om der skal gives et ungedåb. Altså ikke noget med at vurdere barnets situation og lægge en langsigtet plan, der også involverer barnet. Der skal konsekvens til – og helst øjeblikkeligt.

3. Mine overvejelser

Der er ingen faste kriterier for, hvornår en ung hører til »fødekæden« og skal for et ungdomsnævn, eller han er en del af »risikogruppen«, hvor kommunen træffer afgørelse. Det virker nærmest som om, det er op til politiet (på baggrund af kriminalitetens alvor) at placere børnene i den ene eller den anden gruppe.

Vi er endt i en blindgyde med regeringens forslag. Vi kan ikke acceptere konsekvenser på baggrund af en mistanke. Vi kan heller ikke indføre en ungdomsdomstol med forsvarer mv, fordi det ganske enkelt ikke er den rigtige måde at behandle børnekriminalitet på.

Nogle gange kan man naturligvis være sikker på, at barnet har begået kriminalitet, f.eks. hvis politiet har taget det på fersk gerning eller, hvis det tilstår. Men det ville næppe opleves som rimeligt, hvis det barn, der tilstår, skal tåle en »konsekvens«, mens ham, der nægter – med rette eller urette – går fri.

Hvis vi vender tilbage til den tidligere omtalte fortrolige samtale mellem en voksen og barnet, hvis der er mistanke om kriminalitet, vil samtalen ofte resultere i en handling. Der kan blive tale om at levere det stjålne tilbage, om at rydde op efter hærværk, måske om at give et bidrag af lommepengene til reparation af en ituslået rude – i det mindste må barnet give en undskyldning til den forurettede. Alt sammen konsekvenser, men konsekvenser, der har nær sammenhæng med den begåede handling. – Vi sender jo heller ikke vore storebørn ud at skovle sne, hvis de har taget penge i vores pung.

I det hele taget er de fleste danske forældre for længst holdt op med at bruge straf i opdragelsen – fordi det ikke virker. Hvorfor tror politikerne, at det, der ikke virker på deres børn, vil virke på andres børn?